

STORTINGET

Representantforslag 42 S

(2023–2024)

fra stortingsrepresentantene Tone Wilhelmsen Trøen, Jan Tore Sanner, Tage Pettersen, Mari Holm Lønseth, Erlend Svardal Bøe, Sandra Bruflot og Anne Kristine Linnestad

Dokument 8:42 S (2023–2024)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tone Wilhelmsen Trøen, Jan Tore Sanner, Tage Pettersen, Mari Holm Lønseth, Erlend Svardal Bøe, Sandra Bruflot og Anne Kristine Linnestad om økt åpenhet, mer brukerinvolvering og strenge krav til ansattes lønns- og arbeidsvilkår i de offentlig finansierte velferdstjenestene

Til Stortinget

Bakgrunn

Mange av de viktigste velferdstjenestene i Norge var opprinnelig initiativer fra private og ideelle aktører som det offentlige gradvis har tatt mer og mer ansvar for. Den norske velferdsmodellen har dermed historisk sett bestått av et samarbeid mellom det offentlige og private og ideelle aktører. I dag er det offentlige bærebjelken, også der private og ideelle aktører er tilbydere, gjennom offentlig finansiering og regulering. Dette er en velferdsmodell der alle gode krefter tas i bruk til det beste for innbyggerne.

Den norske velferdsmodellen har mange fordeler. Private og ideelle aktører kan for eksempel:

- bidra med innovasjon som kan gjøre også offentlige tjenester bedre.
- raskere skalere opp nødvendige tjenester i kriser og skalere dem ned når krisen er over.
- steppe inn og løse utfordringer – for eksempel å ta unna lange helsekøer, sikre spesialisert kapasitet i barnevernet eller ta imot flyktninger.

- skape et større mangfold i velferdstilbudet, for eksempel gjennom private barnehager og friskoler med en annen vektlegging i tilbudet eller alternative pedagogiske tilbud. Innen rus og psykisk helse trenger flere å ha mulighet til å velge mellom ulike behandlingsmetoder.
- bidra med valgfrihet til den enkelte ved at det finnes et større mangfold av tilbud å kunne velge mellom.

For å bidra til at innbyggerne skal ha tillit til at skattebetalernes penger blir brukt på en best mulig måte, mener forslagsstillerne at samfunnet er tjent med et mangfold av aktører som har forutsigbare rammer, og at det må være mest mulig åpenhet om eierskap, organisering og økonomi hos aktørene. Det offentlige må stille tydelige krav om kvalitet og gode lønns- og arbeidsvilkår for de ansatte.

Velferdstjenesteutvalget (jf. NOU 2020:13 Private aktører i velferdsstaten – Velferdstjenesteutvalgets delutredning I og II om offentlig finansierte velferdstjenester) ble i sitt mandat bedt om å etablere en oversikt over hvilke private aktører som leverer velferdstjenester, og i hvilket omfang. Dette var svært ressurskrevende for utvalget. Utvalgets flertall foreslo tiltak for å øke transparensen om eierskap, organisering og økonomi hos private aktører, som forslagsstillerne ønsker å ta videre. Det vil kunne gjøre det mye enklere å gjennomføre kartlegging og analyser av private leverandører i velferdstjenestene og gjøre det enklere å gjennomføre effektive kontroller av aktørene. Åpenhet om eierskap, organisering og økonomi er viktig for å skape tillit i befolkningen på lang sikt.

Velferdstjenesteutvalgets mindretall foreslo at alle selskaper som leverer offentlig finansierte velferdstjenester, bør organiseres i egne rettssubjekter. Flertal-

let ville derimot ikke gi noen generell anbefaling om å stille krav til organisering av deler av virksomheten i egne selskaper, da det vil medføre betydelige kostnader for de private og ideelle aktørene. Flertallet mener at mindre kostnadskrevende alternativer, slik som regnskapsmessig skille, bør vurderes. Forslagsstillerne er enig i dette og mener tiltak som regnskapsmessig skille bør kunne kreves der dette kan oppfylle målet om transparens og mulighet for god kontroll.

Den norske velferdsmodellen, der private, ideelle og det offentlige samarbeider, bidrar til mangfold, bedre kvalitet, valgfrihet og innovasjon. Det er en fordel om den i tillegg medfører en mer effektiv bruk av samfunnets ressurser, altså at det å bruke private og ideelle leverandører gir samme eller bedre kvalitet til en lavere samlet kostnad enn om det offentlige leverer tjenesten selv. Sistnevnte skal derimot ikke forekomme ved å undergrave de ansattes lønns- og arbeidsvilkår.

For å ivareta folks tillit til den norske velferdsmodellen mener forslagsstillerne at det skal stilles strenge krav for å sikre ansatte gode lønns- og arbeidsvilkår i den offentlig finansierte velferden.

Velferdstjenesteutvalget anbefaler at det vurderes å foreslå en plikt innenfor gjeldende sektorlovgivning om at leverandører som i dag mottar tilskudd, som et minimum følger lønns- og arbeidsvilkår i relevante landsomfattende tariffavtaler. Velferdstjenesteutvalget peker på at krav til lønns- og arbeidsvilkår i anskaffelser reiser anskaffelsesrettslige og EØS-rettslige problemstillinger som må vurderes.

SANDS advokatfirma har, på oppdrag fra Norlandia, utarbeidet et juridisk notat¹ om det EØS-rettslige handlingsrommet Oslo kommune har til å stille krav i forbindelse med offentlige anbudskonkurranser om at private leverandører skal anvende bestemte lønns- og arbeidsvilkår overfor sine ansatte. Notatet viser at det etter advokatfirmaets syn er et stort EØS-rettslig spillerom når det gjelder å stille vilkår om at tilbydere i offentlige anbudskonkurranser gir sine ansatte lønns- og arbeidsvilkår som er i tråd med gjeldende tariffavtaler. Etter advokatfirmaets syn kan man sannsynligvis også basere seg på nivåer tilsvarende tariffavtaler som den Oslo kommune har.

Forslagsstillerne mener det bør utredes nærmere hvilket handlingsrom Norge har til å stille strenge krav til ansattes lønns- og arbeidsvilkår i de offentlig finansierte velferdstjenestene. Utredningen må inkludere en avklaring av om det kan stilles krav tilsvarende både de landsomfattende tariffavtalene til KS, Spekter, NHO og Virke samt Oslo kommunes tariffavtale.

Velferdstjenesteutvalget anbefaler videre at offentlige oppdragsgivere bruker innkjøpsmakten sin til å kontraktsfeste at det brukerrettede arbeidet i kontrakten hovedsakelig skal utføres av arbeidstakere, i motsetning til å bruke selvstendig næringsdrivende/oppdragstakere. Forslagsstillerne ønsker å følge opp denne anbefalingen.

Private og ideelle aktører har noe lavere sykefravær enn det offentlige. Ifølge Velferdstjenesteutvalget hadde private og ideelle 6,7 prosent sykefravær, mens offentlige virksomheter hadde 7 prosent sykefravær. Selv om forskjellene ikke er enorme, ønsker forslagsstillerne mer kunnskap som kan belyse forskjellene i sykefravær og andre relevante aspekter ved ansattes arbeidsforhold, slik som turnover. Forhåpentligvis vil denne kunnskapen kunne bidra til å få ned sykefraværet også i det offentlige.

Velferdstjenestene er til for innbyggerne, om de er barnehage- og skolebarn, beboere på sykehjem eller i hjemmetjenesten eller familier som får hjelp av barnevernet. Kunnskap om hvordan brukere og pårørende opplever tjenestene, bidrar til å øke kvaliteten på dem. Dette gjelder uavhengig av om tjenestene blir levert av private, ideelle eller det offentlige. Brukere bør involveres i prosessen når kommunene og staten inngår kontrakt om en velferdstjeneste. Det bør utarbeides en veiledning om hvordan brukerinvolvering kan og bør brukes i anskaffelsesprosessen. Systematiske bruker- og pårørendeundersøkelser må gjennomføres for å få kunnskap om hvordan tjenestene oppleves. Det er viktig å utarbeide standardundersøkelser, både for enkel implementering, for god kvalitet på undersøkelsen og for at resultater kan sammenlignes.

Forslagsstillerne understreker viktigheten av at private og ideelle aktører har gode og forutsigbare rammebetingelser. Å utvikle gode tjenester krever langsiktighet både for investeringer og kompetansebygging. Innstrammingene Støre-regjeringen gjennomfører, bidrar til mindre mangfold og svekker tilbudet til innbyggerne. Forslagene i dette representantforslaget om økt åpenhet, brukerinvolvering og strenge krav til lønns- og arbeidsvilkår bygger videre på den norske velferdsmodellen med et godt offentlig-privat samarbeid.

1. «Adgang til å stille krav til lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter». Juridisk notat utarbeidet av SANDS Advokatfirma på oppdrag fra Norlandia 29.08.2023. Lenke: norlandia.no/media/ohopjxhi/adgang-til-C3%A5-stille-krav-om-l-C3%B8nns-og-arbeidsvilk-C3%A5-i-offentlige-kontrakter-29-08-2023.pdf

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

forslag:

1. Stortinget ber regjeringen etablere et offentlig tilgjengelig register over alle private og ideelle virksomheter som leverer offentlig finansierte velferdstjenester.
2. Stortinget ber regjeringen utrede hvilke tiltak som kan innføres for å få mer transparens hos private og ideelle aktører som leverer velferdstjenester, herunder regnskapsmessig skille, i sektorer som ikke allerede har slik eller tilsvarende regulering.
3. Stortinget ber regjeringen utrede hvilket handlingsrom Norge har til å stille strenge krav om ansattes lønns- og arbeidsvilkår til aktører som leverer offentlig finansierte velferdstjenester. Utredningen må inkludere en avklaring på om det kan stilles krav om at aktørene må tilby lønns- og arbeidsvilkår tilsvarende de landsdekkende tariffavtalene som kommunene og private og ideelle aktører har, samt Oslo kommunes tariffavtale.
4. Stortinget ber regjeringen utrede hvordan det kan stilles krav om at brukerrettet arbeid i hovedsak skal utføres av arbeidstakere fremfor oppdragstakere innen offentlig finansierte velferdstjenester.
5. Stortinget ber regjeringen innhente mer kunnskap om forskjellene i sykefravær og andre aspekter ved arbeidsforholdet mellom private, ideelle og offentlige virksomheter innen de offentlig finansierte velferdstjenestene.
6. Stortinget ber regjeringen utarbeide en veileder om hvordan brukerinvolvering kan og bør brukes i planleggingen av en anskaffelse, i utformingen av kontrakten og i evalueringen av tilbudet når en velferdstjeneste skal anskaffes.
7. Stortinget ber regjeringen sikre at det gjennomføres jevnlig bruker- og pårørendeundersøkelser i alle velferdstjenester, uavhengig av om tjenesten leveres i privat, ideell eller offentlig regi.
8. Stortinget ber regjeringen utarbeide standardundersøkelser for hver enkelt velferdstjeneste der dette ikke allerede finnes, slik at resultatene kan sammenlignes nasjonalt, og at kvaliteten på undersøkelsen blir best mulig.

22. november 2023

Tone Wilhelmsen Trøen

Jan Tore Sanner

Tage Pettersen

Mari Holm Lønseth

Erlend Svardal Bøe

Sandra Bruflot

Anne Kristine Linnestad

